

Rapport 2008:54

Arkeologisk förundersökning

kv Pilgrimen 3

RAÄ 14

Söderköpings stad och kommun
Östergötlands län

Emma Karlsson

kv Pilgrimen 3

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Arkeologisk bakgrund	4
Syfte och metod	4
Resultat	4
Referenser	6
Tekniska uppgifter	7

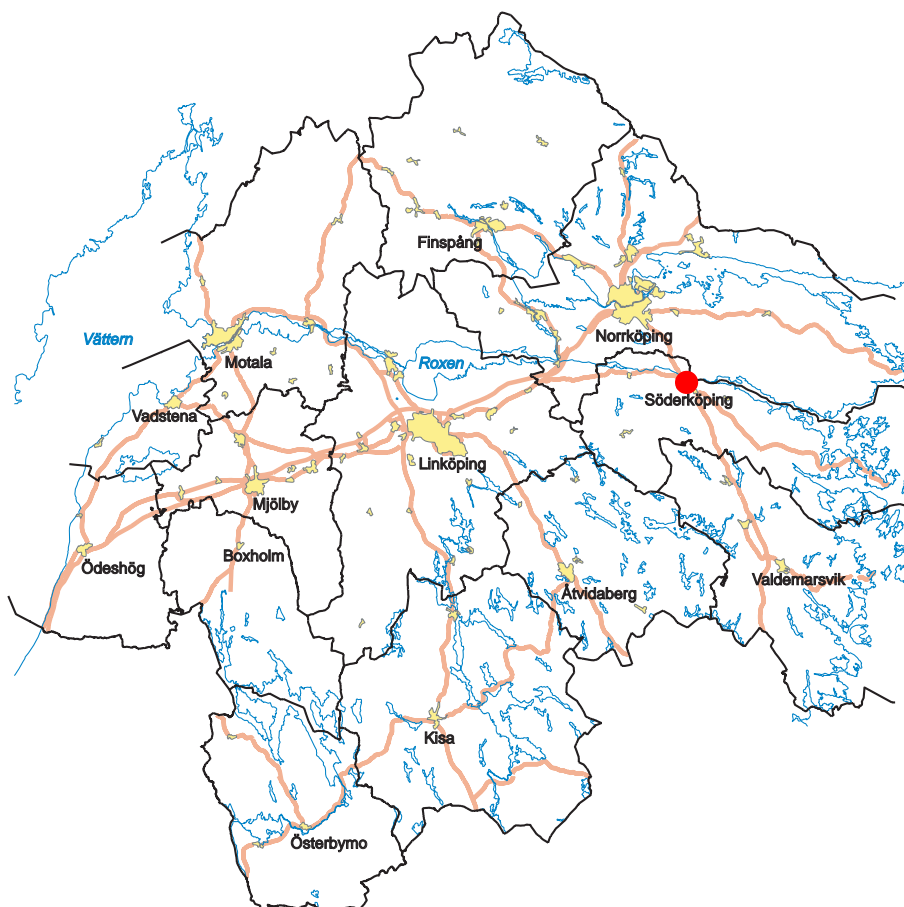
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

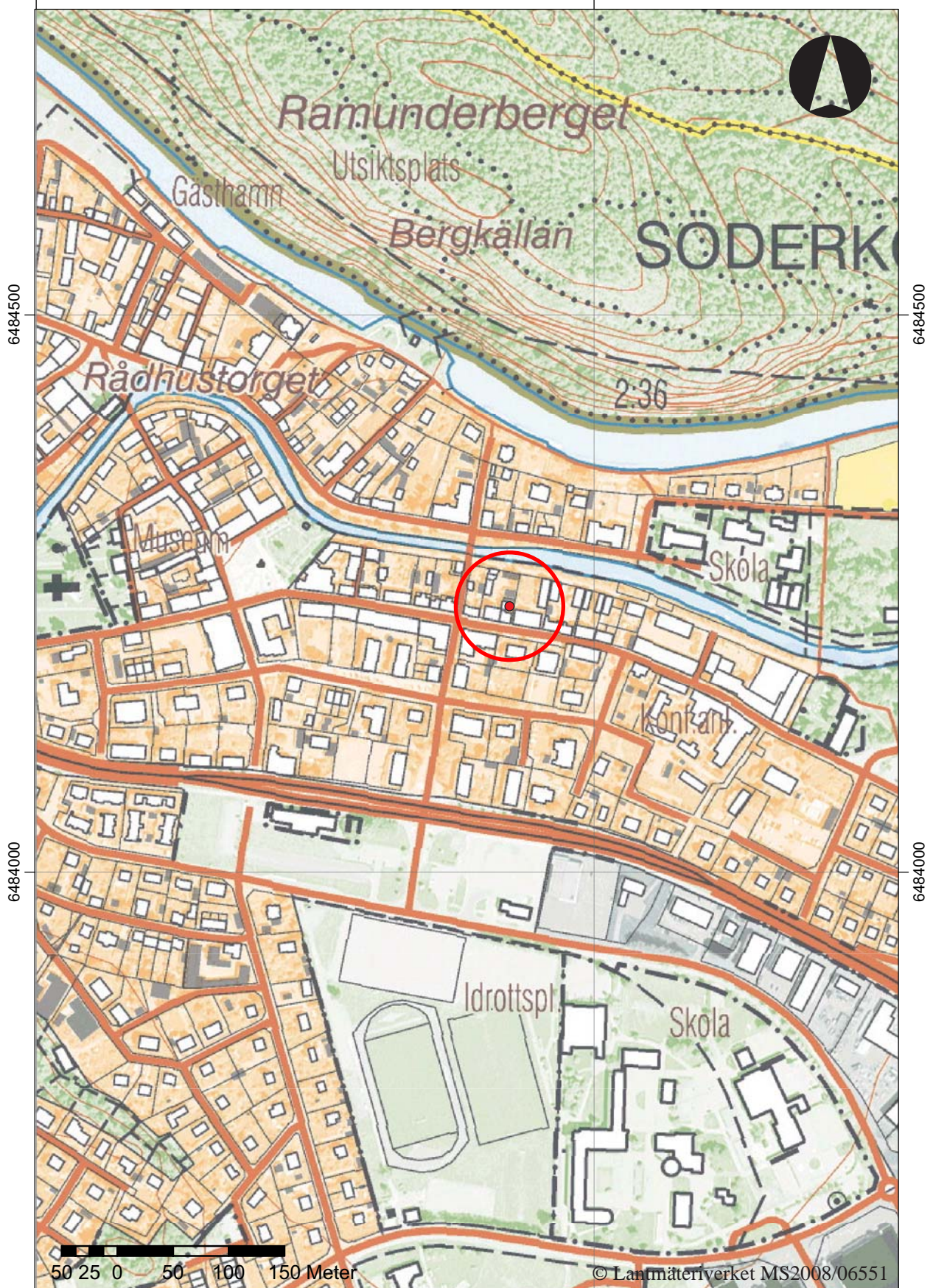
Östergötlands länsmuseum har genomfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten kv Pilgrimen 3, Söderköpings stad och kommun, Östergötland. Arbetet utfördes med anledning av schaktningsarbeten för vatten- och avloppsledning samt borring för bergvärme. Den nya ledningen ersatte en befintlig och därför var stora delar av sträckan sedan tidigare störd. Längs med en 3 m lång sträcka kunde dock flerskiktade kulturlager observeras.

Emma Karlsson
antikvarie

1530000

1530500

1530000

1530500

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Den arkeologiska förundersökningen utfördes med anledning av schaktningsarbeten inom fastigheten kv Pilgrimen 3, Söderköping. Ingreppet omfattade schaktning för byte av gamla avlopps- och vattenledningar samt borrning för bergvärme. Arbetet planerades i de norra delarna av RAÅ 14, Söderköpings medeltida stadsområde.

Uppdragsgivaren var Johanna Forsell, Söderköping. Den arkeologiska undersökningen bekostades av Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ansvarig för fältarbetet och rapportarbetet var undertecknad.

Arkeologisk bakgrund

Söderköping är belagd i det skriftliga källmaterialet från mitten av 1200-talet. Redan under 1000-1100-talen var dock bebyggelse etablerad på platsen och orten fungerade sannolikt som en centralort för det omgivande landskapet. Söderköping växte fram där Storån och Lillån möts och från dessa vattendrag var det möjligt att nå Östersjön och Östergötlands inland (Broberg & Hasselmo 1978).

Det omfattande arkeologiska källmaterialet har påvisat att en tät och regelbunden stadsbebyggelse var under uppbyggnad från tidigt 1200-tal. Vid 1200-talets slut var de flesta av stadens medeltida institutioner fullt utvecklade. År 1330 omnämns Helgeands- huset och under 1400-talets gång anlades tre kapell i staden (Broberg & Hasselmo 1978).

Under Söderköpings tidigaste fas har troligen två kyrkor funnits, S:t Ilian och Drothems kyrka. År 1235 anlades ett franciskanerkloster strax norr om Drothems kyrka. År 1253 nämns den tredje kyrkan; S:t Laurentii. Den nuvarande tegelkyrkan uppfördes i slutet av 1200-talet som stadsförsamlingens kyrka. De äldsta lämningar som påträffats inom Söderköping stad finns kring Rådhusstorget, där Storån och Lillån flyter samman. Huvuddelen av det medeltida gatunätet sammanfaller till stor del med dagens. Dock har flera av gatorna under olika tidsperioder varit förskjutna i sidled (Broberg & Hasselmo 1978:52).

Inom kv Pilgrimen 3 har inga arkeologiska undersökningar gjorts tidigare. I grannfastigheten, kv Pilgrimen 2, utfördes däremot en arkeologisk undersökning 1990 inför uppförandet av ett nytt bostadshus. Vid undersökningen påträffades ett knuttimrat hus som daterades till 1200-talets mitt eller dess andra hälft. Byggnaden hade endast varit i bruk under en kortare tid vilket tolkades höra samman med platsens perifera läge i den medeltida staden. Lämningarna framkom ca 0,45 m under dagens markyta och kulturlagrens mäktighet var 0,45-0,6 m (Ljung 1990 och 1996).

Sedan den aktuella undersökningen inom kv Pilgrimen 3 genomfördes har ytterligare en arkeologisk undersökning gjorts inom kv Pilgrimen 2. År 2007 genomfördes en mindre förundersökning i samband med borrning för bergvärme. På platsen konstaterades 1,3 m tjocka kulturlager (Carlsson 2008).

I kv Pilgrimen 5 och 6 samt 7 har två arkeologiska undersökningar gjorts, 1986 respektive 1987. Inom de två förstnämnda fastigheterna påträffades resterna efter en knuttimrad byggnad. Byggnaden tolkades som ett kokhus och daterades efter keramikfynd till tidigast slutet av 1200-talets och fram till 1400-talet. Ett nittiotal slaggsållor från smidesverksamhet låg ovanpå byggnadsresterna och daterades till 1500-talets andra hälft (Zerpe 1995a). Vid undersökningen i kv Pilgrimen 7 framkom kulturlager och en möjlig syllstensrad. Lagren var tämligen fyndrika och innehöll flera sorters keramik. Även i kv Pilgrimen 7 fanns förekomst av slagg och oidentifierbara järnklumpar vilket pekar på en närbelägen smedja/smidesplats (Zerpe 1995b).

Syfte och metod

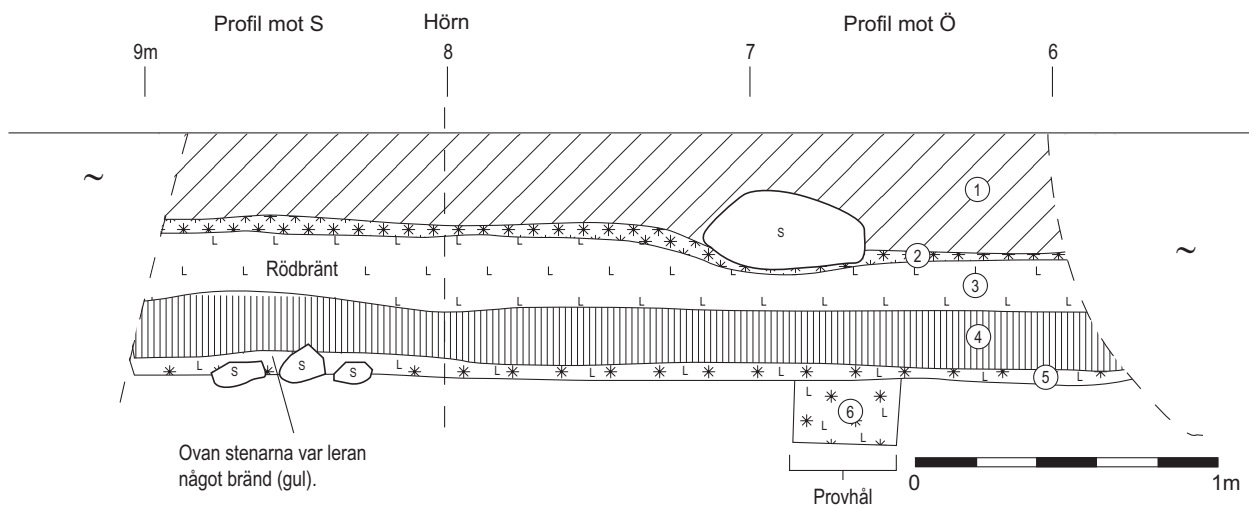
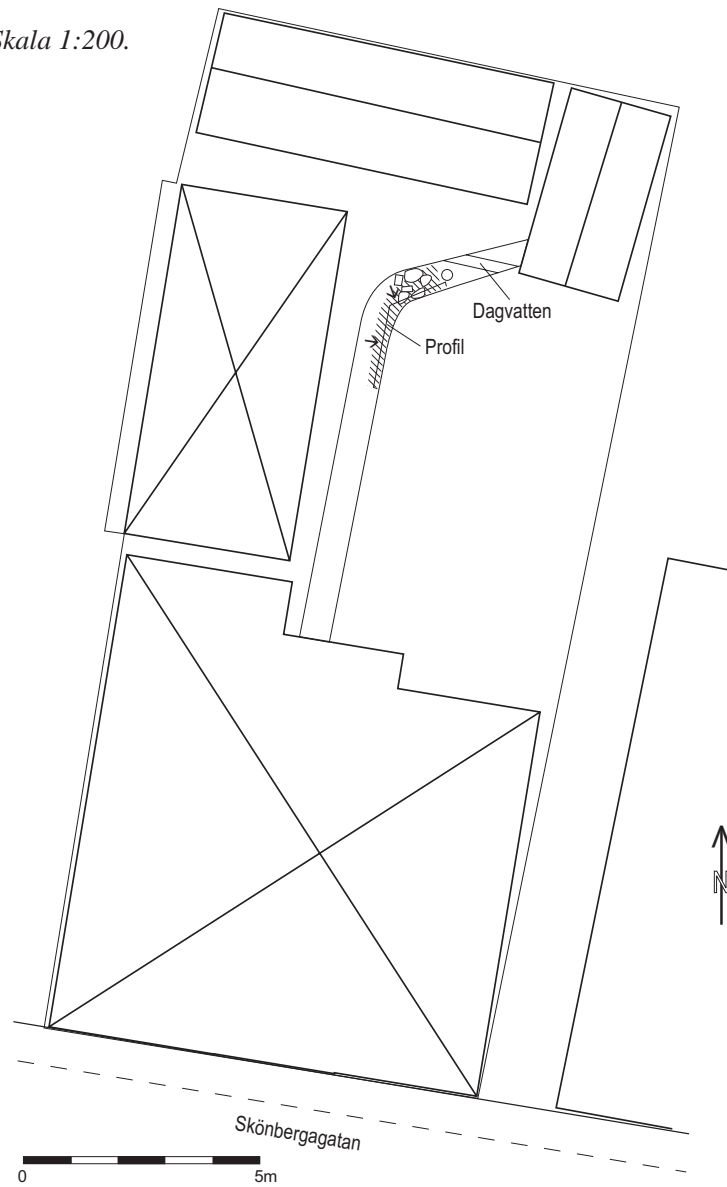
Syftet med den arkeologiska förundersökningen var främst att styra markingreppet så att fast fornlämning skadades så lite som möjligt av det planerade arbetsföretaget. Fast fornlämning som berördes av schaktningen undersöktes avseende karaktär och omfattning, samt om möjligt datering. Arbetet genomfördes som schaktövervakning. Samtliga lämningar av arkeologiskt intresse undersöktes och dokumenterades. Dokumentation bestod av fotografering, ritning i plan och profil. Schaktet dokumenterades på en översiktlig plan.

Resultat

Schaktet var ca 10 m långt, 0,6 m brett och 0,7-0,9 meter djupt. Då VA-ledningen ersatte en befintlig ledning var stora delar av sträckan störd sedan tidigare. På en ca 3 m lång sträcka i schaktets norra del framkom kulturlager på 0,3-0,4 m djup.

I schaktväggen kunde fem skikt kulturlager urskiljas. Överst var ett tunt, 0,02-0,04 m tjockt lager med träflis (L2). Under detta kom två tjockare lager, vardera ca 0,2 m mäktiga. Det första bestod av grågul lerig silt (L3) och det andra av kompakt fet silt med mycket träflis och bark (L4). Under dessa fanns ett 0,04 meter tjockt lager med blågrå lera med enstaka träflis (L5). Det sistnämnda lagret tolkas som ett eventuellt golvlager. I kontaktytan mellan lager 4 och 5 påträffades slagg. I botten av schaktet, under golvlagret, framkom brun fet lera med träflis och bark (L6). I den övre delen av lagret hittades ett bryne.

Figur 3. Planritning. Skala 1:200.

Figur 4. Profilritning. Skala 1:25.

I anslutning till kulturlagren framkom även en stenkonzentration med 0,2-0,25 meter stora stenar. Stratigrafiskt kan de kopplas samman med golvlager (L 5) och de har därför tolkats som en eventuell syllstensrad.

På grund av ingreppets ringa art är de påträffade lämningarna svåra att tolka. Stenkonzentrationen och det blågrå lerlagret kan eventuellt vara rester efter en byggnad. Inga daterande fynd påträffades men då högmedeltida bebyggelse lämningar undersökts på grannfastigheten, på motsvarande djup under markytan, kan de framkomna lagren möjligen kopplas till denna tidsperiod.

Referenser

- Broberg B & Hasselmo M. 1978. Söderköping. RAÄ & SHM Rapport. Medeltidsstaden 5. Stockholm.
- Carlsson C. 2008. *kv Pilgrimen 2*. Östergötlands länsmuseum. Avdelningen för arkeologi. Rapport 2008:14.
- Ljung J-Å. 1990. *Kvarteret Pilgrimen 2. Förundersökning av högmedeltida kulturlager och bebyggelse lämningar*. Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska undersökningar. Stockholm.
- Ljung J-Å. 1996. *Högmedeltida bebyggelse i kvarteret Pilgrimen*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport Stockholm 1996:39.
- Zerpe L. 1995a. *Pilgrimen 5 och 6*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1995:57.
- Zerpe L. 1995b. *Pilgrimen 7*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1995:58.

Fynd	Antal	Sakord	Material	Teknik	Vikt	Lager
C4384:1	3	Slagg	Slagg		790	L4-L5
C4384:2	1	Bryne	Sten	Slipat	29	L6

Figur 5. Fyndlista.

Tekniska uppgifter

Lokal	kv Pilgrimen 3
Socken	Söderköpings stad
Kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
RAÄ nr	RAÄ 14
Ekonomiska kartans blad	086 66 (8G 6g Söderköping)
Koordinater	X 6484240 Y 1530420
Koordinatsystem	RT 90
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Lst dnr	431-7002-07
Lst beslut	Muntligen 2007-04-02
Lst handläggare	Carin Claréus
ÖLM dnr	243/07
ÖLM projektnummer	530633
Uppdragsgivare	Johanna Forsell, Söderköping
Kostnadsansvarig	Länsstyrelsen i Östergötlands län
Projektledare	Emma Karlsson
Fältarbetstid	2007-04-03
Yta/sträcka	10 m
Fynd	Ja (C4384)
Foto	Ja (digitalt)
Analyser	Nej
Grafik	-
Renritning	Johan Levin
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/02241
Rapport 2008:54 © Östergötlands länsmuseum

Östergötlands länsmuseum har genomfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten kv Pilgrimen 3, Söderköpings stad och kommun, Östergötland. Arbetet utfördes med anledning av schaktningsarbeten för vatten- och avloppsledning samt borring för bergvärme. Den nya ledningen ersatte en befintlig och därför var stora delar av sträckan sedan tidigare störd. Längs med en 3 m lång sträcka kunde dock flerskiktade kulturlager observeras.